

ACHTER DE SCHERMEN

nieuwsbrief van het Willem Elsschot Genootschap v.z.w.

jaargang 6 — nummer 1-2
juni 2004

'We hadden het kunnen weten...'

We telden 245 disgenoten tijdens het vierde benefietdiner dat plaats vond op 27 april in zaal Scaldis van de KBC-'Boerentoren' te Antwerpen. Minister van Staat en burgemeester van Leuven Louis Tobback, bracht zijn eigenzinnige visie op Willem Elsschot onder het motto 'We hadden het kunnen weten. Elsschot heeft het gezegd'. Stadsdichter Tom Lanoye droeg met panache zijn jongste stadsgedicht voor, waarvan de laatste strofe op een spandoek van 650 vierkante meter de volgende zes maanden de Boerentoren siert. Dat alles in het kader van 'Antwerp World Book Capital (ABC 2004) en met een duidelijke link naar publiciteitsacquisiteur Alfons De Ridder, die in de jaren dertig de gevels van dezelfde Boerentoren trachtte te slijten voor reclame. Marcel Vanthilt sloot de avond af met een korte literaire wandeling doorheen de culinaire poëzie van onze voorvaderen. De tekst van Louis Tobback vindt u in de bijlage *Elsschot en het WEG in de media*, de inleiding door *De Standaard*-hoofdredacteur Peter Vandermeersch elders in deze nieuwsbrief.

Op 29 maart werd, ook al in de Boerentoren, een Willem Elsschotdag gehouden voor de pers en de leden van het genootschap. Blikvanger werd het boek van journaliste Martine Cuyt, *Willem Elsschot. Man van woorden*. Het boek zorgde al voor de lancering voor commotie. Op de frontpagina van *Gazet van Antwerpen*, de huiskrant van de auteur-journaliste, werd op 26 maart uitgekapt met een liefdesaffaire van de auteur als blikvanger. In de vele, latere persverslagen werd dan ook weinig aandacht besteed aan de mooie, literaire ontdekkingen die ook in het boek zijn opgenomen. In de mediabijlage vindt u een ruim overzicht van de belangrijkste perscommentaren, in de nieuwsbrief zelf een alternatieve blik op Cuyts boek én de toespraken die bij de presentatie werden gehouden.

Cyriel Van Tilborgh
Voorzitter

DE EZELS IN DE FILM

Joop van der Horst

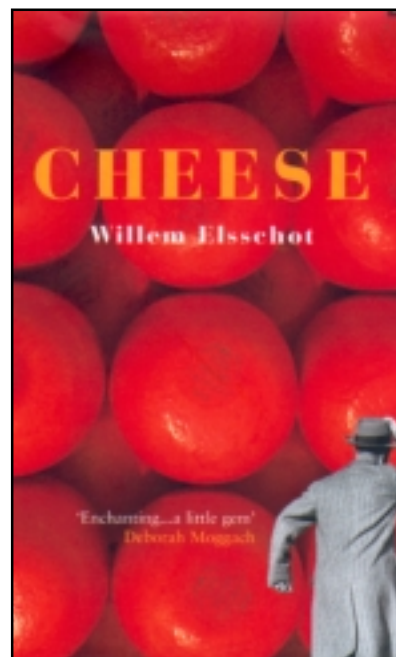
Ik weet niet of *David Copperfield* van Dickens verfilmd is. Waarschijnlijk wel, en misschien zelfs meer dan eens. Ik hoef die film niet te zien, maar 't zou me wel interesseren of de ezels van tante Betsey Trotwood erin voorkomen.

Of eigenlijk zijn het niet haar ezels; het zijn vreemde ezels, en vervelende ezeldrijvers, die geregeld over haar grasperkje lopen, en waartegen tante Trotwood een verbeterde strijd levert. Hele dagen zit ze voor het raam op de uitkijk. Als maar in de verte zo'n ezel nadert, staat ze in de aanslag. Begeeft een ezel zich wederrechtelijk op haar gras, dan stormt ze naar buiten om ezel en begeleider met harde hand en welgekozen scheldwoorden te verdrijven.

Voor de verdere gebeurtenissen in de roman zijn die ezels van geen belang. De schrijver van het scenario zou die ezels dus gerust kunnen weglaten. Hij moet toch al een keuze maken uit de overweldigende hoeveelheid bijkomstigheden, want daar was Dickens goed in. Wat in een roman kan, kan niet altijd in een film.

Toch zouden we die ezels node missen. Tante Betsey Trotwood is tante Betsey Trotwood niet zonder de ezels. Het boek en de tante zijn te bekend, en daarmee de ezels, om die beesten weg te laten uit het script. De verfilming van een bekend boek stelt andere eisen dan de verfilming van een onbekend boek. Dat is een opmerkelijk verschijnsel.

Het verschijnsel wordt gesignaleerd en beschreven door Karel van het Reve, in zijn postume bundel *Ik heb nooit iets gelezen* (Amsterdam 2003), blz. 135-137. Daar spreekt hij over klassieke boeken 'bij het verfilmen waarvan rekening wordt gehouden met de speciale eisen die het publiek stelt aan het verfilmen van een klassiek werk'. Een zo'n speciale eis is dat de film ons allerlei nutteloze details zal bieden die normaal gezien bij verfilmingen worden weggelaten, maar die nu eenmaal in de roman voorkomen, bij iedereen bekend zijn, en daarom onder geen beding achterwege mogen

blijven. Van het Reve geeft voorbeelden, maar mijn voorbeeld van de ezels van Betsey Trotwood is beter. Veel kan men vergeten uit *David Copperfield*, want het is nogal een ingewikkeld boek, en we gunnen de scenario-schrijver gaarne enige vrijheid, maar die ezels kunnen niet gemist worden.

Was *David Copperfield* een boek uit de tijd dat er reeds gefilmd werd, en zou het kort na verschijnen verfilmd worden, dan kunnen de ezels er gerust buiten blijven. Maar na verloop van tijd, als het boek klassiek geworden is, dan gaan andere eisen gesteld worden aan de verfilming.

Je vraagt je af, hoewel Karel van het Reve er niet over spreekt, of niet juist hier de oorzaak ligt van het fenomeen dat bijna alle verfilmingen van beroemde boeken zo matige films opleveren. De mooiste films aller tijden zijn gebaseerd op onbeduidende boeken of voor de gelegenheid geschreven scripts. Terwijl de verfilming van *De Avonden* van Karels broer, of van Elsschots *Kaas* en *Lijmen/Het Been* (om ons te beperken tot eigen klassieken) slechts derderangs producten oplevert. Natuurlijk is het moeilijk om in de schaduw van een meesterwerk te staan. De kijker die ook lezer is, vergelijkt en zegt: het boek is beter. Maar het is dat niet alleen. Ook wie het boek niet kent, vindt de film *De Avonden* of *Kaas* maar matig. Hoe komt dat?

Ik denk dat in ieder geval ook het ezel-effect mee speelt. Dat betekent dat de kijker niet alleen graag een goeie film ziet, hij wil de verfilming zien van het boek *Kaas*. Inclusief de ezels, want die horen erbij.

Joop van der Horst (1949) is hoogleraar in de historische taalkunde van het Nederlands aan het departement Linguïstiek van de K.U. Leuven. In *De Standaard* schrijft hij wekelijks de column *Woord voor woord*.

De filmmakers moeten zich daardoor in duizend bochten wringen om ten eerste aan de (volstrekt niet filmische) verwachtingen van de lezer tege-

moet te komen, en ten tweede een fatsoenlijke film te produceren. Die duizend bochten zijn hinderlijk merkbaar.

Nu komen er in *Kaas*, zoals u weet, geen ezels voor. Maar wel kazen. Die kazen worden aangeleverd in kisten. Elsschot is daar heel precies in: drie rijen van drie, en drie lagen op elkaar. Dat is: 27 bollen per kist. Het moeten min of meer kubusvormige kisten zijn. Je vraagt je af waarom de verfilmers beslist langwerpige kisten in beeld hebben willen brengen: met geen mogelijkheid te vullen met 27 kazen, maar altijd meer of minder. Uiteraard is de vorm van die kaaskisten van geen belang voor het verhaal. Maar me dunkt, iedereen die het boek kent, moet bij het zien van de film even gedacht hebben: he, andere kisten.

Of nog zoiets: hoe zien Laarmans' kazen eruit? Elsschot laat ons niet in het ongewisse. Zilveren bollen zijn het. Goed verpakt in zilverpapier. Lees maar na. Haalt men het zilver af, dan zien we een rode kaas. Rode bollen, zo zien Edammer kazen eruit. Of in ieder geval: zo zagen ze eruit. Elsschot spreekt over rode bollen. Ik kan er niks aan doen dat het voor mij een teleurstelling was om te zien dat de filmmakers volstonden met ordinaire gele kazen.

Ook hier geef ik gaarne toe dat de kleur van die kazen weinig belang heeft voor de voortgang van het verhaal. Maar daarom is het juist zo'n goed voorbeeld. De lezer is nu eenmaal vol nuttelose herinneringen aan het boek. Trouwens, wat is nutteloos? Laten we zeggen: filmisch nuttelose herinneringen. De makers van de film kunnen twee dingen doen, allebei desastreus voor de film: ofwel overladen zij hun film met ook al die details, ofwel laten ze die weg. In het eerste geval is het resultaat een slechte film, en in het tweede geval ook. Hetzij door toevoeging van veel prullen, hetzij door weglating van details die de lezer nu eenmaal ervaart als evenzovele herkenningspunten.

Intussen is er een generatie die Elsschot nauwelijks leest en Dickens enkel van de film kent. Dan wordt het anders. Wie Dickens enkel van de film kent, zal de ezels van Betsey Trotwood niet missen. En wie van Elsschot alleen die andere film kent over *Lijmen* en *Het Been*, heeft geen moeite met gele kazen in langwerpige kisten. Maar intussen heeft het kwaad zijn werk gedaan. Ook wie de boeken niet kent, ziet wel dat het matige films zijn.

Deze tekst verscheen eerder in Mania Groots, het kringblad van de Leuvense studenten Germaanse talen, 2003-2004, nr. 3 (maart 2004), p. 17-19.

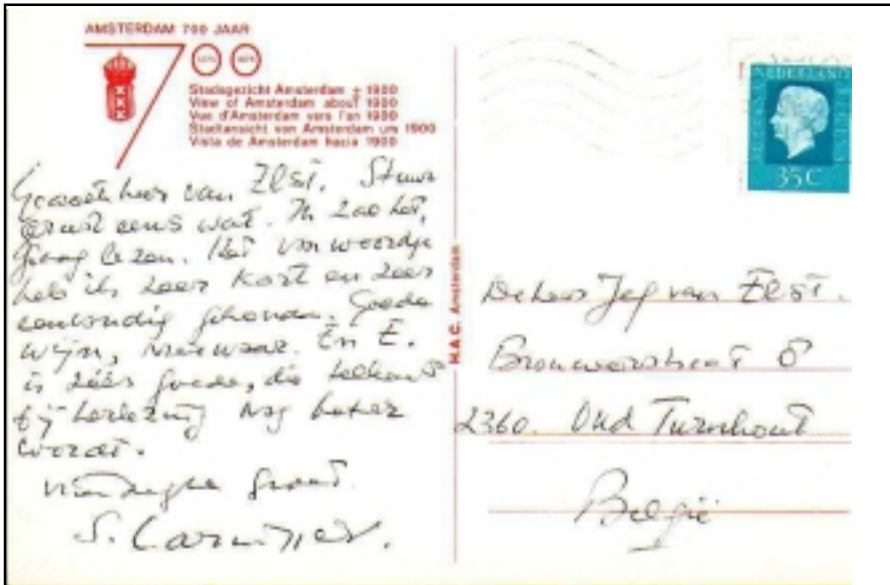

Lieve Simon

Jef van Elst

Het werk van Willem Elsschot heeft me altijd sterk aangegrepen, maar ook Simon Carmiggelt sprak me enorm aan. De superieure manier waarop hij het melancholische in het alledaagse kon weergeven, deed me steeds weer uitkijken naar een nieu-

gelt, de citaten uit het werk van Elsschot en een nawoord van mezelf. Ik was beslist in uitstekend gezelschap. Het bundeltje kende wel een tweede druk, maar de uitgeverij ging kort daarna op de fles, en de resterende exemplaren verdwenen in de ramsj. Uit deze periode bewaar ik een mooie prentbriefkaart van Simon aan mij. Amsterdam vierde toen zijn zevenhonderdjarig bestaan en er werden speciale kaarten uitgegeven.

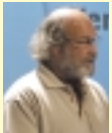
In 1975 kwam ik weer met Simon in contact via Elsschots oudste zoon, Walter. Simon stuurde mij een exemplaar van zijn boekje *Notities over Willem Elsschot*, met een persoonlijke opdracht. Een werkje dat ik koester als een kostbaar kleinood. Toen ik kort daarna in Amsterdam was, wilde ik Simon eindelijk ontmoeten, en trok naar het Weteringplantsoen. Ik zette mijn vinger op de deurbel, maar drukte niet. Ik durfde de schrijver niet te storen. Met een blik op de beroemde Kronkelbus ging ik weg. Enige

we Kronkel. Toen ik later ontdekte dat beide schrijvers elkaar goed kenden en erg bewonderden, stonden Elsschot en Carmiggelt definitief bovenaan mijn lijst van geliefde auteurs.

maanden later herhaalde dit gebeuren zich. Niettegenstaande enkele voorafgaande kelkjes, door een vriendelijke kastelein geschonken, kwam ik niet verder dan wat aarzelend ronddraaien in het portiek van het flatgebouw. Derde keer, goede keer. Door niets zou ik mij nog van mijn stuk laten brengen. Ik had zelfs een korte tekst geschreven, die ik in de trein naar Amsterdam uit mijn hoofd zou leren, om mij zekerder te voelen. Hij begon met de wel erg vrijpostige aanhef 'Lieve Simon'.

In 1975 werd mij gevraagd een citatenbundeltje samen te stellen uit het werk van Willem Elsschot. Een werk dat ik met groot enthousiasme aanvatte, maar waar ik naarmate ik vorderde steeds onzekerder bij werd, want het is niet zo evident stukjes los te knippen uit het werk van de grootmeester. Een litteken laat zich niet makkelijk verwijderen. Daar je zonder lef nergens komt, werd Simon aangezocht een inleidend woordje te schrijven, wat hij meteen toezegde. Zo verscheen *De wijze gaat liefst onopgemerkt voorbij* (Orion, Brugge, 1975), met een voorwoord van Simon Carmig-

De morgen van mijn vertrek naar Amsterdam vernam ik via het radiojournaal dat Simon Carmiggelt overleden was. Ik ben nu nog boos op mijzelf om mijn besluiteloosheid, waardoor ik hem nooit ontmoet heb. Ik kom vaak in Amsterdam, en telkens ga ik naar het plantsoen aan de Weteringschans om zijn beeld te groeten. Ik zeg dan telkens 'Dag lieve Simon'. Ik meen dat hij mij dan met lichte spot aankijkt. Soms staart hij ook wat droevig voor zich uit in het gras, misschien naar de talrijke hondendrollen. Als ik tijd heb, ga ik naar *Pleper* aan de Prinsengracht, waar ik niet alleen een ingelijste Kronkel vind, maar ook het best zijn leefwereld meen te kunnen voelen.

Jef van Elst (1942) was leraar Nederlands te Turnhout en assistent-bibliotheekbediende van de stedelijke openbare bibliotheek aldaar. Hij publiceerde gedichten in onder meer *Heibel*, *Creare* en *Kofschip* en essays in *Dietsche Warande* en *Belfort* en *ZL*.

Willem Elsschot. Man van woorden

Martine Cuyt

Op 29 maart werd het boek Willem Elsschot. Man van Woorden (uitgegeven bij Meulenhoff|Manteau) van Martine Cuyt, redacteur-boeken bij Gazet van Antwerpen, voorgesteld aan het publiek in zaal Scaldis van de Antwerpse KBC-toren. Het bij die gelegenheid uitgesproken slotwoord van schrijfster Margot Vanderstraeten vindt u elders in deze nieuwsbrief. Behalve door Vanderstraeten werd het woord gevoerd door Peter de Bruijn van het Constantijn Huygens Instituut (over Elsschots Volledig werk), door De Morgen-journalist Eric Rinckhout (over zijn dit najaar te verschijnen De dwaalwegen van Het Dwaallicht) en door uitgever Harold Polls. Elsschot-biograaf Vic van de Reijt interviewde Cuyt over haar werk en de auteur zelf voerde opnieuw een gesprek met enkele getuigen. Dat leidde ze als volgt in:

Vandaag zal het dus gebeuren. Vandaag gaat mijn man van woorden de hort op, het huis uit. Ik herinner mij niet precies meer hoe de vreemdeling in huis gekomen is. Ik weet wel dat hij er ruim drie jaar heeft rondgedwaald. Ik ontmoette hem op de

trap, botste tegen hem op in de gang, struikelde over zijn pantoffels bij het vuur. Ik zat tegenover hem aan tafel, want hij at en dronk mee. Ik zette spontaan twee jeneverglasjes klaar, ook al drink alleen ik het vuurwater thuis.

Hij was er bij elke ijselijke stilte. Bij elke kaaswinkel die ik voorbijliep, hoorde ik hem zeggen: 'Stinkt maar op!'. Het onoglijkste Petit Suisse-je riep

hem op. Waar met honing werd gewerkt, waar de Mattheuspassie weerklonk, of Bach, was hij. Soms verkoos ik de accoladebeweging door de Lemméstraat in plaats van de kortste weg naar de Jan van Rijswijcklaan, voor mijn dagelijkse tram naar kantoor. Dagelijks keek ik binnen bij Hof ter Beke, waar De Ridder borrelde voor het middage-ten – tegenwoordig : lunch – en waar hij zijn persoonlijke post in ontvangst nam. Ik zag hem er vaak: duimen in vestzakje en de vingers een mars-tempo van sceptisch ongeduld tokkelend op zijn buik. Ik keek er zo vaak binnen dat ik een ongelofelijke interesse voor de dagsoep moest veinzen en zo lang dat ik de franken in euro's zag veranderen op de drankkaart.

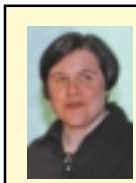
U heeft het al begrepen: ik woon in de Elsschot-biotoop. Zijn huis staat op een steenworp van het mijne. Het huis van zijn oudste zoon Walter op een ingehouden zucht. Ik heb gelopen in de voetsporen van De Ridder, gehinkeld op diverse voetpaden, de krijtlijnen waar hij ineenzakke, op 31 mei 1960, angstvallig vermijdend.

Op een keer, op hoek van de van Schoonbekestraat en de Markgravelei, kijken een Indische dochter en moeder – 'rijstkakkers', maar één te weinig – me met gazellen van ogen aan. De dochter legt een hand op mijn voorarm, en vraagt me in het Engels beleefd de weg naar de Haantjeslei. 'Hoe zegt men in 's hemelsnaam schuin in het Engels?' Ik vraag niet wie ze zoeken op de Haantjeslei. Ik vraag het nummer niet.

Ik neem de tram. Als die schreeuwend bocht, om van de Jan van Rijswijcklaan aan het stadspark te geraken, lees ik 'Elsschot' waar 'F. van Lanschot Bankiers' hangt. Zelfs op displays van autoradio's kreeg ik geheime boodschappen: 'Fine', kwam er duidelijk leesbaar op, Fine. De rest van de boodschap luidde: 'Young Cannibals'. A. De Ridder kwam ik tegen als partner in slijpen, eroderen, draaien en frezen. Als architect. A. De Ridder, specialist in nachtrust. Dat laatste durf ik te betwisten. Vele, vele nachtelijke conclaven had ik met hem. Het tweespan Elsschot/De Ridder is als *kissing disease*: je raakt het nooit meer kwijt. Dit is het boek van de menswording van Willem Elsschot. Passeren de revue: zijn werk, zijn leven, zijn Fine,

zijn hebbelijk- en onhebbelijkheden. Vele nieuwe brieven, vrijwel allemaal onbekend fotomateriaal. Hier halen kenners – u herkent ze op de eerste rijen – het verleden terug. Niet eerder geïnterviewde kleinkinderen, oude vrienden, geestrijke-drankgenoten, kaartpartners, verre en nabije geliefden. Zij presenteren deze man van woorden, tevens: man van vlees en bloed. Hier wordt gesproken over de haard, over dwalen, lijmen, minnespelen, lezen en zwijgend de maag vullen. En oh, er staat nog veel niet in: dat hij de wanden van deze Boerentoren voor reclame probeerde te slijten, maar er niet in slaagde omdat hij te veel geld vroeg. En evenmin

Martine Cuyt (1966) is redacteur boeken voor de kranten *Gazet van Antwerpen* en *het Belang van Limburg*.

dat hij professor had kunnen worden aan de universiteit in Gent, maar daarvan afzag, dat hij Churchill toesprak uit hoofde

van de Vlaamse schrijvers en die – godbetert – een inktpot overhandigde. Dat hij koningin Elisabeth ontmoette. Dat hij in de Innovation Ward Ruyslinck aansprak als ‘Ontaarde slaper’.

Dat vindt u allemaal niet in het boek. Wat wel? Een startschot. Een veelstemmig portret van de mens Alfons De Ridder en van de inktvis Willem Elsschot, die zich met zijn inkt tegelijkertijd verhuult en onthult. Vandaag zal het dus gebeuren. Eer het avond is behoort mijn man van woorden niet meer tot het oude nest. Maar, zoals Prediker gezegd heeft: er is voor alles een tijd. En zoals de meester schreef: ‘laat die tekst met vrede, op hoop van zegen.’

Het prikkelende gevaar

Margot Vanderstraeten

Goedemiddag dames en heren, liefhebbers der letteren,

Ik zal, volkomen in de lijn van Willem Elsschot, maar meteen met de deur in huis vallen. Het is natuurlijk geen toeval dat ik hier vandaag op dit podium sta. Iedereen die me een beetje kent, weet dat ik Elsschot meer dan een beetje ken. Maar, in tegenstelling tot wat u denkt, is het niet de fascinatie voor Alfons De Ridder die me, in eerste instantie, hier op dit podium heeft gebracht. De waarheid, beste mensen, zit veel Elsschottiaans in elkaar dan u zou denken. U moet weten: op 29

oktober vorig jaar, tien minuten nadat ik in het Bouwcentrum mijn Debuutprijs in ontvangst had genomen, werd ik, met het champagneglas nog in de hand, door twee heren vrij professioneel gelijmd.

Uit vrees voor een rechtszaak ben ik genoodzaakt hun namen geheim te houden. Maar ik kan u vast waarschuwen. De twee heren waarover ik spreek, bevinden zich op dit moment onder het publiek. Ze zien er voorspoedig uit, en burgerlijk, als echte heren van zaken. De één is baardeloos, behoorlijk geschoren, en in grijs maatpak. De ander heeft de allure van een bankier. Iemand die zijn woorden wikt en weegt zoals hij een boekhoudkundige balans samenstelt: zorgvuldig, zuinig, en vooral met oog voor winst.

Die negenentwintigste oktober bevond ik me nog in de roes die elke ontvangst van een rijkelijke cheque met zich meebrengt, en daar stond het tweetal al naast me. Onze oprechte felicitaties, mevrouw, en een dikke proficiat. Want dat ik het zo goed had gedaan, zeiden ze. Dat in ontvangst nemen, bedoelden ze dan, want de bekroonde roman hadden ze op dat moment uiteraard nog niet gelezen.

‘Het is voor ons zeer aangenaam om met u kennis te maken, mevrouw Vanderstraeten’, zei de bankier. ‘U moet weten, mevrouw. Wij vertegenwoordigen de literatuur in het algemeen en Het Willem Elsschot Genootschap in het bijzonder’. Het sympathieke grijze maatpak mengde zich in het gesprek en zei: ‘Het Willem Elsschot Genootschap, beste mevrouw, is een genootschap waarin gezegd wordt dat Elsschot enig is in zijn soort. Plus: wij komen op regelmatige tijdstippen samen en mijn zakenpartner en ikzelf zouden het bijzonder op prijs stellen indien u, beginnend literair talent, bij onze volgende aangelegenheid prominent aanwezig zou kunnen zijn’. Waarna hij me van top tot teen opnam en zijn blik vooral, hij zal het niet kunnen ontkennen, ergens halverwege bleef rusten: ‘de toutes les personnes de ce soir, madame Vanderstraeten, vous êtes certes celle qui offre les plus admirables ressources au prodigieux et inépuisable thème de la littérature’.

Ik had willen vragen waarin nu precies het verschil schulde tussen een gewone en een prominente aanwezigheid, maar het uiten van die bedenking werd me niet gegund. ‘Als u op onze volgende bijeenkomst prominent aanwezig bent, mevrouw Vanderstraeten, zei de man met de baard, dan zal de literaire wereld niet naast u kunnen kijken. Ons Genootschap telt meer dan zevenhonderd leden, moet u weten. En zevenhonderd leden, mevrouw Vanderstraeten, die zie je staan, geloof dat maar’.

Ik heb de heren laten weten dat ik hun genootschap kende, en dat ik er zelfs al enige tijd lid van was. Opgezweept door de champagne en wellicht ook door de klank van mijn eigen stem, liet ik me ontvallen dat ik de dag voordien nog naast Elsschot op de bank gezeten had, want de gebeeldhouwde auteur zit met zijn rug naar zijn uitgeverij die, ik denk niet helemaal toevallig, ook een klein beetje mijn uitgeverij is.

Vervolgens heb ik de heren bekend dat ik vlakbij Hof ter Beke woon. Als ik het me goed herinner, heb ik hen ook gezegd dat ik bijna elke dag door de Lemméstraat fiets, voorbij nummer 12 en voorbij nummer 21. En ik heb hen verteld over de joodse kinderen aan wie ik jarenlang bijles Nederlands heb gegeven. Over *Het Dwaallicht* dat op hun verplichte literatuurlijst prijkte. En over de directie van hun Jechiva Techonitschool. Want die doorstreepte in *Het Dwaallicht* – en ik spreek over tien jaar geleden – steevast elke borst en elke prostituee met een zwarte stift. Iets wat me toen al deed vermoeden dat sommige gelovigen niet beter weten dan dat het gevaar van erotiek in het woord schuilt, en niet in de suggestie.

Maar. Hoe intiem mijn confidenties ook waren, op veel actieve belangstelling konden ze niet rekenen. De heren stelden geen enkele vraag. Nu en dan,

als er een stilte dreigde, ontsnapte er wel een 'hmm, interessant' en 'hmmm, zeer interessant' uit hun mond. En op een bepaald moment diepte het geheimzinnig lachende grijze maatpak mijn debuut uit zijn wel zeer grote binnenzak. Hij vroeg of ik – mag ik Margot zeggen – hem het genoeg wilde doen het te signeren. Want 'de toutes les personnes de ce soir... enzovoort'.

Toen ik mijn roman gesigneerd had, streelde hij de kaft. En duwde hij, onder goedkeurend knikken van zijn bebaarde bondgenoot, een bonnetje onder mijn neus. Met een voorkomendheid die ik in elke andere situatie verdacht zou hebben gevonden, vroeg hij me of ik zo vriendelijk wilde zijn om dat briefje te ondertekenen. Het ging om een steunbetuiging voor zijn Grote Genootschap, zo opperde hij, en tegen een gratis steunbetuiging kon ik, die zojuist een cheque van 6250 euro had ontvangen, toch niets in te brengen hebben.

Pas toen ik thuis kwam, trof ik een kopie van het bonnetje in mijn jaszak aan. Zonder het te weten had ik mijn deelname aan vandaag bevestigd. Zonder het te beseffen had ik me akkoord verklaard met een prominente aanwezigheid op deze literaire hoogdag. En pas toen ik thuis op de bank neerzeeg, werd me duidelijk waarin nu precies het verschil schuilde tussen een gewone en een prominente aanwezigheid. Volgens het bonnetje werd ik geacht de slotredevoering te houden.

In tijden van slapte neem ik allerhande opdrachten aan, maar het journalistieke, en sinds kort ook een beetje het literaire werk, zijn mijn specialiteit. Wie me voor andere professionele doeleinden wil inschakelen, dient daarvoor te betalen. Dat was altijd mijn mening. En die mening werd op het bonnetje niet gedeeld. Onderaan prijkte één bondige regel die me deed besluiten dat de sympathieke man met de baard wel degelijk een bankier moest zijn. 'Uw zeer gewaardeerde deelname zal vergoed worden met de

eer van het moment, mevrouw Vanderstraeten, plus met onze eeuwige vriendschap'.

Ik heb alles in het werk gesteld om deze afgesloten zaak ongedaan te maken. He-

laas. Al mijn po-

gingen waren tevergeefs. Om u een veelzeggend voorbeeld te geven. Op het vermelde telefoonnum-

Margot Vanderstraeten (1967) studeerde af aan het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken (Antwerpen), waar ze de Franse en Spaanse taal onder de knie kreeg. Ze schrijft voor *De Morgen*, *De Standaard* en *Het Nieuwsblad*. In oktober 2003 won ze met *Alle Mensen bijten* de Debuutprijs. Dit najaar wordt haar tweede boek verwacht. Zie www.margotvanderstraeten.com.

mer bleef het toestel eindeloos rinkelen. Maar, beste liefhebbers der letteren, op het einde van deze namiddag moet ik mijn mening herzien. Ik ben uitermate blij met mijn aanwezigheid hier. Ik heb er niet langer spijt van dat de heren mij op een onbewaakt moment een confirmatie van mijn deelname hebben laten odertekenen. Ik neem het mezelf niet langer kwalijk dat ik in de val van mijn eigen ijdelheid ben getrapt. Want niet alleen heb ik een boeiende namiddag beleefd. Ik heb, voor de zoveelste keer in mijn leven, weer eens gelijk gekregen: Elsschot – u bent er het bewijs van – marcheert altijd.

Ik dank u voor uw aandacht. Ik dank Martine voor haar mooie boek, en ik wens iedereen nog een prettige namiddag en avond. Maar voor u gaat, gehoorzaam ik nog aan mijn morele plicht. En wijs ik u op het prikkelende gevaar van heren in grijze maatpakken.

De krik of het rapier?

Peter Vandermeersch

Dames en heren collega's van het Willem Elsschot Genootschap,
Geachte heer Tobback,

Het is met bijzonder veel genoegen dat ik hier de spreker van vanavond inleid. Zoals u allen weet, is het intussen een mooie traditie van dit genootschap om een vooraanstaand politicus uit te nodigen om deze lezing te geven. Drie jaar geleden was dat de socialist Patrick Janssens. Twee jaar geleden de christen-democraat Mark Eyskens. En vorig jaar de liberaal Frits Bolkestein. Zoals velen van u zich nog zullen herinneren zag die laatste in Elsschot de grote bevechter van de anders-globalisten en zelfs de socialisten. Daarom, zo vermoed ik, werd dit jaar maar al te graag een beroep gedaan op een man die weer aan de andere kant van het politieke spectrum staat, de socialistische burgemeester van de stad Leuven en de Minister van Staat Louis Tobback.

Overigens houdt de vraag mij bezig wat politici nu zo ontzettend boeit bij Willem Elsschot. Reclame-mensen, bankiers, marketeers, dat begrijp ik. Zou het kunnen zijn omdat ook politici in het lijmen-vak zitten? Zien zij in de Villa des Roses een metafoor voor het politieke bedrijf? Of voelen ze een heimelijke sympathie voor de Laarmansen dezer wereld als ze tijdens campagnes van deur tot deur canvassen, zoals Laarmans leurde met zijn kaas?

Wat Louis Tobback met Elsschot heeft, hoop ik straks samen met u te vernemen. Ik stel wel vast dat hij heel zijn carrière lang grossierde in bijnamen, maar nooit werd hij de 'Laarmans van Leuven' of 'de Boorman van de socialisten' genoemd. Mitterrand werd wel eens Casanova genoemd, of *Le Petit Prince*. Maar in Vlaanderen is het politieke en journalistieke wereldje blijkbaar te weinig belezen om bijnamen uit de literatuur te verzinnen.

In het geval van Tobback zocht men veel minder ver. Hij werd bijvoorbeeld 'de Brabantse bulldog' genoemd. Of 'het orakel van Leuven', 'Louis xiv', 'de Tyrannosaurus Rex van Leuven', 'de Temmer van Tobbackograd', 'de redder van de SP', 'de koning van de Keizerlaan', 'de cynische bullebak' en ook – om de link te leggen naar de spreker van vorige keer – 'de Bolkestein van Vlaanderen'.

De inmiddels vijfenzestigjarige Tobback verzamelde die mooie bijnamen in een lange carrière die begon in het onderwijs, waar hij als romanist niet Elsschot maar wel Camus kon doceren aan de jonge snaken van het Leuvense atheneum. Maar Tobback was niet geboren voor het onderwijs. Hij was geboren voor de politiek. Via het Leuvense ocmw en de gemeenteraad belandde hij in 1974 in de Kamer. Tot spijt van heel wat politieke tegenstanders werd hij er in 1978 fractieleider van de SP. Hij zou er in de jaren zeventig en tachtig een gezicht geven aan die nieuwe generatie waartoe ook Claes, Van Miert, De Batselier, Colla en

Vandenbossche hoorden.

Velen onder u zullen zich de oppositieleider Tobback uit de jaren tachtig herinneren. Als hij het spreekgestoelte beklom voor wat een vooraanstaand commentator steevast bestempelde als een 'krakende philippica' deden sommige regeringsleden het net niet in hun broek. Martens noemde hij ooit... een strontvlieg of 'nog erger dan de geschifte Romeinse keizer Caligula'. De cvp was een kwal Hij zou zijn beruchte stijl aanhouden toen hij in 1988 de oppositiebanken ruilde voor het kabinet Binnenlandse Zaken en later als voorzitter van de sp, vice-premier en burgemeester van Leuven. Dutroux, Semira Adamu en Agusta bepaalden mede zijn carrière.

Elsschot schrijft met cynisme en sarcasme, met een niet navolgbare helderheid. Soms wrang en met een zeldzame geestigheid. Ook wel eens nijdig. Hier ligt net, denk ik, wat Tobback en Elsschot bindt: de taal als geducht wapen. Elsschot schreef ooit over zichzelf: 'Als ik geschreven heb, begint het pas goed. Dan ga ik schrappen en bijvoegen; vooral schrappen. Zo veel tot ik op een gegeven moment tegen mezelf zeg: nu moet je ophouden anders blijft er helemaal niets meer over'. Het zou mij niet verwonderen als deze zin gebeiteld staat in het werkblad van de politicus Tobback.

Met enige schroom wil ik hier tenslotte een van mijn voorgangers op *De Standaard* citeren, die Louis Tobback intussen bijna vijftien jaar geleden als volgt typeerde. Hij had het over zijn 'grauwe agressiviteit', over 'het uitdagende nonconformisme en de massieve welsprekendheid waarmee hij de taboes doorbrak', over zijn 'arrogant gesnauw als een commentaar in de krant hem had pijn gedaan'. Verder in dat portret was er sprake van een 'knorrige' Tobback, die wel eens zijn 'hand overspeelt en dan ontspoot in een kwetsend woord of een nodeloos grove belediging'. Een man die van zichzelf zou beweren geen doemdenker te zijn, maar zichzelf dan toch wel zou 'hullen in een mantel van zwartgallig misprijzen'. Tobback, nog steeds volgens mijn collega destijds, peroreert uit den Hoge. Hij kijkt vanop de terp van zijn verkiezingssucces naar beneden, naar de kwakende polders van de pers. 'Waarom poogt deze gecultiveerde romanist over te komen als een botterik?', vroeg mijn voorganger zich bijna wanhopig af. 'Hij houdt een krik gereed om opdringerige journalisten de kop in te slaan. Van oudsher munten socialisten uit in verbale krachtpatserij. Maar verkiest hij werkelijk dat instrument boven het rapier van de polemist? Vanwaar toch die grimmigheid? Gelooft hij in niets meer, niet in zijn socialisme en evenmin

in de mensen?'

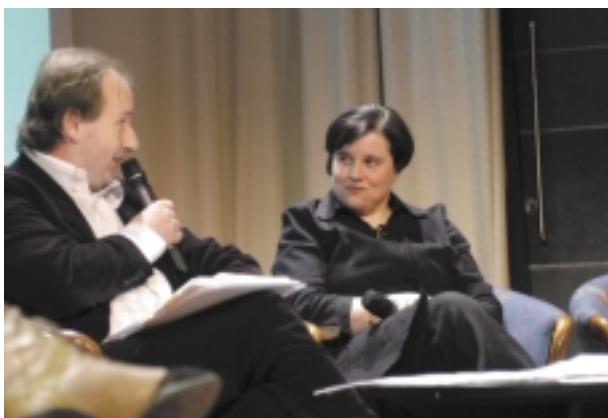
Mijnheer Tobback, aan u om te bewijzen dat u niet de krik maar wél het rapier van de polemist wil hanteren. Aan u om ons te tonen dat u geen botterik maar wel een gecultiveerd romanist bent, met een tegendraadse visie op Elsschot.

Elsschot op gypen

Koen Rymenants

De meeste boeken met 'Willem Elsschot' in de titel gaan minstens zozeer over het leven van de man als over zijn literaire oeuvre. *Willem Elsschot. Man van woorden* van Martine Cuyt (Antwerpen/Amsterdam, Meulenhoff|Manteau, 2004) vormt geen uitzondering op die regel. Uitzonderlijk is wel dat Cuyt er van meet af aan ondubbelzinnig voor uitkomt dat ze het in de eerste plaats over de privé-persoon Alfons De Ridder zal hebben en niet over het werk van de schrijver Willem Elsschot. Dat De Ridders levensloop niet alleen haar boeit, blijkt uit de ruime persbelangstelling die het boek te beurt viel. Bij de presentatie in de Antwerpse Boerentoren stonden de Nederlandse en Vlaamse kranten er vol van. Een van de meest tot de verbeelding sprekende hoofdstukken werd, mede als resultaat van intelligente marketing door de uitgever, breed uitgemeten: dat over de voorheen onbekende verhouding die Elsschot tussen 1946 en 1951 had met de dichteres en toneelschrijfster Liane Bruylants (°1921). Ook de recensies die de daaropvolgende weken in de boekenbijlagen verschenen, werden gedomineerd door dat pikante verhaal over Elsschot als *homme à femmes*. Daarnaast haalden ze vooral de pas ontdekte brieven naar voren van Elsschots vader Christiaan De Ridder, van zijn moeder Adela Van Elst en van de zeventienjarige Fons zelf. Het oordeel van de recensenten over het boek varieerde van behoorlijk welwillend (Arjen Fortuin in *NRC Handelsblad*, Frank Hellemans in *Knack*, Marc Reynebeau in *De Standaard*) over vrij zuinig (Hans Renders in *Vrij Nederland*, Kees Fens in *De Volkskrant*) tot ronduit vernietigend (Guido Lauwaert in *De Tijd*).

Wat men er verder ook van vindt, de gangbare reductie van *Willem Elsschot. Man van woorden* tot de genoemde uitschieters doet het boek onrecht aan. Het bevat veel méér dat niet alleen nieuw, maar ook de moeite waard is. Zo gaat Cuyt, met de documenten uit het Rijksarchief bij de hand, als eerste uitvoerig in op Elsschots activiteiten tijdens de Eerste Wereldoorlog als secretaris

van het Provinciaal Oogstbureel. Verder zijn er voor het eerst gepubliceerde brieven van figuren als Jan Greshoff, Hugo Claus of Adele De Ridder en documenten als de overlijdensakte van Christiaan De Ridder (waarin zijn zoon zich als 'letterkundige' afficheert) en Elsschots eigen testamenten. Charmant zijn de talrijke foto's: het jonge gezin De Ridder aan de wandel in Brussel anno 1912, Elsschot lezend tegen de gevel van zijn vakantieverblijf in De Panne (1925), Fons en zijn vrouw Fine in Sint-Idesbald tijdens de jaren vijftig, enzovoort. Cuyt heeft al dat nieuwe materiaal opgedolven tijdens haar gesprekken met de laatste overlevenden die Elsschot nog hebben gekend, en wier getuigenissen het leeuwendeel van het boek uitmaken. De interessantste verhalen zijn overigens niet die van vaak geïnterviewden als Jeanneke Boon, Angèle Manteau of zelfs de vele De Ridders en aanverwanten, maar die van minder voor de hand liggende getuigen als Hubert Lampo, Bert Decorte, Lena De Groot en inderdaad ook Liane Bruylants. Naast de getuigenissen zijn er meer thematisch georiënteerde stukken – onder meer over Fine, over de kustvakanties en buitenlandse reizen, over Elsschots drankgebruik, over zijn smaak in film, kunst en literatuur – waarin Cuyt uitspraken van diverse getuigen met elkaar verweeft en aanvult met informatie uit andere bronnen.

Het lijkt me onjuist om Cuyt te verwijten dat haar boek te los gestructureerd is, zoals de kritiek wel gedaan heeft. Wie dat doet, vertoont de verontwaardiging van iemand die voor weinig geld een stapel prima bakstenen kan aanschaffen en zich er vervolgens over verbaast dat die nog niet de samenhang en de structuur vertoont van zijn droomvilla met parketvloer en marmeren trappen. Een verzameling interviews en documenten is geen auteursbiografie, een heel ander genre waarvan

men inderdaad een samenhangende visie zou mogen verwachten op leven en werk van het onderwerp. Het is aan Vic van de Reijt, de officiële biograaf, en Jan van Hattem, wiens *Willem Elsschot. Mythes bij het leven* door uitgever Houtekiet wordt aangekondigd als de 'allereerste volledige biografie', om een dergelijke visie te leveren. Daarbij zullen ze ongetwijfeld gebruik kunnen maken van de bouwstenen die Cuyt hun aanreikt. Haar eigen ambities reiken minder ver en ze typeert haar boek in de inleiding dan ook bescheiden als 'dit journalistiek-wetenschappelijk-detectiveachtige speurwerk', 'een veelstemmig portret', 'iets van een groepsfoto', een 'mozaïek', 'geen biografie' of hoogstens '[e]en "biografie"', tussen aanhalingstekens dus. Overigens zitten er wel degelijk een aantal rode draden in Cuyts veelkleurige *patchwork*: zo heeft ze klaarblijkelijk niet alleen consequent gevraagd naar Elsschots verhouding tot de vrouwen, maar bijvoorbeeld ook naar zijn leesgedrag en naar de visie van de getuigen op het gedicht 'Borms' en op Elsschots politieke oriëntatie.

Een ander bezwaar dat sommige recensenten tegen het boek hebben gemaakt, is dat de meeste vonden die Cuyt presenteert irrelevant of zelfs onterend zouden zijn. Voor die vermeende irrelevantie wordt dan de afwezigheid van een verband tussen het leven en het literaire werk als argument gegeven. De kwaliteit van Elsschots werk mag dan een van de belangrijkste redenen zijn waarom we ons voor zijn leven interesseren ('Een levensbeschrijving gaat uit van de waarde van een individu', zegt Cuyt zelf, en

'[o]p literair vlak was Elsschot baanbrekend'), dat betekent nog niet dat telkens de omgekeerde beweging moet worden gemaakt en dat elk biografisch gegeven ook literair relevant zou moeten zijn.

Wie niet alleen in Elsschot, maar ook in De Ridder geïnteresseerd is, zal ook graag vernemen dat hij op latere leeftijd geregeld gympen onder zijn driedelig grijs droeg, dat hij voor zijn kleindochter Christine een plaatje opnam waarop hij voorlas uit *Villa des Roses* of dat hij jaloers was toen Liane Bruylants wat te lang met de dichter Urbain van de Voorde stond te kletsen. Het staat iedereen natuur-

Koen Rymenants (1977) is redacteur van *Achter de schermen*. Hij is als aspirant van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen verbonden aan het departement Literatuurwetenschap van de K.U.Leuven, waar hij een proefschrift voorbereidt over het proza van Willem Elsschot.

lijk vrij om dit soort weetjes futiel te vinden, maar voor een biografisch boek als dat van Cuyt – en ook voor de nog te schrijven biografie – vormen ze noodzakelijke ingrediënten, al hebben ze dan (schijnbaar?) weinig met literatuur te maken. Uit de manier waarop Cuyt met privégegevens omgaat, blijkt wat mij betreft overigens meer dan voldoende respect voor De Ridder, die allerminst besmeurd wordt, maar juist veel menselijker uit *Willem Elsschot. Man van woorden* naar voren treedt dan uit de gebruikelijke hagiografische essays over zijn persoon.

Heb ik dan helemaal geen kritiek op Cuyts boek? Toch wel. Soms heeft de stijl inderdaad iets boulevardachtigs, bijvoorbeeld door het gebruik van suggestieve retorische vragen ('Hoe ging de bedrogen echtgenote om met de andere vrouwen in het leven van haar man? Met zijn schrijverskuren, zijn honger naar vrijheid, hij die aan een vrouw, een huis en zes kinderen geketend zat als een boef aan zijn ijzeren bol?') of doordat alle dames in de tussenkopjes van het hoofdstuk 'De vrouwen van De Ridder' alleen met hun voornaam worden aangeduid. Verder blijft Cuyt, die op haar best is wanneer ze verslag doet van interviews en levensbijzonderheden, wat op de vlakte in de nogal plichtmatige verbanden die ze af en toe legt tussen leven en werk. Zo wordt de situatie van de jonge Fine vrij uitvoerig vergeleken met die van Louise in *Villa des Roses*, terwijl elders gesuggereerd wordt dat voor dat personage een echt Parijs kamermeisje model zou hebben gestaan. Makkelijker hard te maken verbanden als die tussen Oogstbureel-secretaris De Ridder en het personage Peeters uit *Pensioen* blijven dan weer ongenoemd. En al is er geen reden om aan de betrouwbaarheid van Cuyts gegevens te twijfelen, een wat preciezere datering van bepaalde feiten of een explicietere verantwoording van bronnen en citaten zou daar nog toe hebben bijgedragen. Toch zijn deze 'tekortkomingen' voor mij ook tekens van de wijze waarop Cuyt zich drie jaar lang met haar onderwerp heeft ingelaten: niet louter objectief-wetenschappelijk, maar met een grote persoonlijke inzet. Die laatste blijkt ook wanneer ze in haar tekst varieert op citaten en stijleigenaardigheden uit Elsschots werk en ze dus deels gaat samenvallen met haar onderwerp: 'Fine [...] is de kapitein die op de commandobruggen van het huishouden staat', 'De Ridder kende de jongens uit de streek', 'De zeedroom is aan stukken geslagen'...

De verdienste van Martine Cuyt is dat ze een noodzakelijk, in zekere zin voor de hand liggend en dan ook vaak luidop gewenst project – het interviewen van wie Elsschot nog gekend heeft – nu eindelijk

eens echt ten uitvoer heeft gebracht. Daarmee heeft ze een belangrijke bijdrage geleverd tot de biografische kant van de Elsschot-studie, die ook uitnodigt tot verder onderzoek, door Cuyt zelf en door anderen.

Elsschottiana

Vanonder de begroeiing

'Wat een kale vlakte, in plaats van die prachtige oude lindebomen, waar de jonge Willem Elsschot misschien nog tegen plaste', zegt Nico Volckeryck van het wijkcomité. 'Het omkappen van die bomen lokt hier in de buurt heel emotionele reacties uit. [...] Het nieuwe plein moet er overzichtelijker uit gaan zien en ook het standbeeld van de vroegere buurtbewoner Elsschot wordt vanonder de begroeiing gehaald.

'Mechelseplein treurt om lindebomen'. In: *Het Nieuwsblad* (26 maart 2004).

Elsschot wegdoen?

Deze week zal mijn boekenbezit weer met drie, vier boeken vermeerderd worden. Het boekenweekgeschenk, en alles wat daarbij hoort, vormt nu eenmaal een fuik waaraan moeilijk te ontkomen valt. [...] Lopend langs mijn boeken betrap ik me steeds vaker op de gedachte: waarom doe ik jullie eigenlijk niet allemaal weg? Als ik jullie nodig heb, haal ik je wel uit de bibliotheek. Het scheelt een hoop ruimte en stof. Natuurlijk, een paar mogen er best blijven. Laat ik eens kijken. Wat zou ik van Elsschot willen wegdoen, van Nescio, Hermans, Salinger,

Updike... Nou ja, morgen zie ik wel verder.

Frits Abrahams, 'Boeken'. In: *NRC Handelsblad* (10 maart 2004).

Lijmen

Als gevolg van mijn literaire missiedrang heeft een aantal van mijn vrienden de dubbeluitgave *Lijmen/Het Been* in de kast staan. Meestal ongelezen, maar ze weten in ieder geval wie Willem Elsschot is.

Omdat ik de klassieker weer aan iemand cadeau wil doen, ga ik naar de boekwinkel. In de schappen vind ik hem niet en ik vraag een boekverkoopster om hulp. Ze gaat in een computer kijken. Na lang zoeken zegt ze triomfantelijk: 'We hebben hem niet, maar ik heb wel een boek over lijmen en solderen.'

Mark van Baal, 'Lijmen'. In: *NRC Handelsblad* (23 januari 2004).

Met enkele pennenstreken

Van der Loo schreef een kleine roman. Minder dan honderd pagina's telt *De Galvano*, maar wat weet hij in die weinige woorden het leven van zijn Moz breed en volledig uit te tekenen! Niet in zijn stijl, maar wel in zijn onderwerpkeuze en de empathie tot zijn protagonist doet Van der Loo aan Elsschot denken. Op dezelfde manier waarop deze nimmer bombastische auteur zijn Laarmans met enkele pennenstreken vangt, zo krijgt ook Moz armen en benen, dromen en angsten.

Judith Janssen, 'Een arbeider met vuurvaste handen. Grote thema's bij debutant Stijn van der Loo'. In: *De Volkskrant* (23 januari 2004).

Het gaat om de stijl

In de interviews met criticus Kees Fens naar aanleiding van diens eredoctoraat aan de Universiteit van Amsterdam, viel meer dan eens de naam Elsschot:

Als ik kijk naar wat er is overgebleven van wat ik in de afgelopen 48 jaar heb besproken, dat is bijna

niks. Nu al! Ik zou over veertig jaar nog wel eens terug willen komen om te kijken wat er nou uit deze tijd ten slotte overgebleven is. Wat ik verwacht? Dat durf ik niet te zeggen. Dat zou ook niet aardig zijn tegenover bepaalde schrijvers. En niemand had in 1930 voorspeld dat Elsschot overeind zou blijven, die man die alleen maar schreef over kaas en het bedrijfsleven. Er staat geen gedachte in die dieper is dan twee straatstenen. Maar het is fenomenaal geschreven! Ik denk dat de taal ten slotte de zaak overeind houdt, en niet of je nou veel rijke gedachten hebt gehad. Het gaat om de stijl.

Opgetekend door Corine Vloet, 'Ik leef van nuttelosheid. Essayist Kees Fens over de cultuur van Europa'. In: *NRC Handelsblad* (9 januari 2004).

Het historisch proces is onbarmhartig. Hoe verder weg in de tijd, hoe minder er overblijft. Wie had kunnen denken dat uit zijn tijd alleen Elsschot zou overblijven? Die werd toen wel bewonderd, maar Walschap en Teirlinck evenzeer, en daar hoor je nu niets meer over. En als je naar de negentiende eeuw kijkt, dan drijven daar nog maar een paar drenkelingen rond op de zee van vergetelheid.

Opgetekend door Onno Blom, 'Kees Fens over het oude Europa. Ik was graag zuiderling'. In *De Standaard der Letteren* (22 januari 2004).

Prachtig realisme

Voor mij is literatuur misschien, net als voor Mulisch, een wetenschap die zichzelf onderzoekt. Dan ben je natuurlijk al dat op zichzelf prachtige realisme van Elsschot ver voorbij. Niet 'voorbij' in de gunstige zin, maar in de geniale zin. Elsschot liet de dingen, de beschrijvingen voor zichzelf spreken. Mulisch is iemand die door zijn literatuur zichzelf onderzoekt, en tegelijkertijd de literatuur onderzoekt. Eigenlijk is waar we het nu over hebben het probleem van showing en telling. Je moet het kunnen laten zien en dan is het de lezer die daar een interpretatie dan wel een oordeel over geeft. Als een auteur in een boek telkens een moreel oordeel velt, gaat dat natuurlijk irriteren.

'Schrijven is een sadistische bezigheid. Menno Lievers en Anthony Mertens in gesprek met A.F.Th.'. In: *De Revisor* (december 2003), jrg. 30, nr. 5-6, p. 40.

Opboksen tegen de canon

Op de derde avond van het Literatuurfestival Wintertuin in Nijmegen werd oude poëzie herdicht door hedendaagse dichters. Zo dook E.T. op in 'Het Huwelijk' van Elsschot. [...] Astrid Lampe moest opboksen tegen de onwankelbare klassieker 'Het Huwelijk' van Elsschot. Ze redde zich wonderwel door tussen de regels van de oorspronkelijke tekst een treiterige tegenstem op te nemen, die ze soms broeierig en soms temerig kinderlijk liet klinken: '...E.T. *phone home!* Maar doodslaan deed hij niet, want tusschen droom en daad/ ...*phone home!* gingen jaren heen: *páp*'.

Ron Rijghard, 'Opboksen tegen de canon'. In: *NRC Handelsblad* (29 december 2003).

Het mooiste gedicht dat ik ken

Een van de grootste moderne Nederlandse schrijvers, Willem Elsschot [...] is een Belg. Hierboven heb ik geciteerd uit zijn gedicht Van der Lubbe, Marinus, die de Rijksdag van Hitler in brand heeft gestoken. De Nederlandse regering heeft zich in die tijd niet op zijn allerdapperst gedragen. Eigenlijk zou ik alle elf kwatrijnen moeten citeren, want het is het mooiste gedicht dat ik ken.

S. Montag, 'Opgegeven'. In: *De Volkskrant* (6 december 2003).

Gasthuiszusters Augustinessen worden ereburger van Herselt

Het gemeentebestuur van Herselt kende het ereburgerschap van de gemeente toe aan de Gasthuiszusters Augustinessen. Zij kregen deze eretitel voor hun 80-jarige dienstverlening aan de zorgbehoevende bejaarden in rustoord Sint-Barbara. Schrijver Willem Elsschot, voetballer Erwin van den Berg en bergbeklimster Ingrid Baeyens gingen hen voor als ereburger.

Jeffrey Goossens, 'Tachtig jaar zorg voor ouderen'. In: *Het Nieuwsblad* (5 december 2003).

COLOFON

Deze editie van de nieuwsbrief *Achter de schermen*, uitgegeven door het Willem Elsschot Genootschap v.z.w., verscheen in juni 2004 in een oplage van 900 exemplaren, bestemd voor de leden van het W.E.G. en de pers.

Lezersservice

<http://www.weg.be>
info@weg.be

Bank

België: KBC Bank - Antwerpen
409-8578841-11
Nederland: ABN AMRO BANK - Putte
53.28.777.13

Secretariaat

Lijsterbeslaan 6 • B-2920 Kalmthout • België
tel: 03/666.78.70 • fax: 03/666.25.42

Redactie

Koen Rymenants (Koen.Rymenants@arts.kuleuven.ac.be)
Cyriel Van Tilborgh (cyriel.van.tilborgh@skynet.be)

Bestuur

Voorzitter: Cyriel Van Tilborgh
Vice-voorzitter: Vic van de Reijt
Bestuursleden:

Jan Maniewski
Walter Mees
Yvan De Roover
Janny Nijhof

Secretariaat Benefietdiner: Ann De Rammelaere
Verslaggeving: Erika Pelemans
WEG-fotograaf: Alain Giebens (alain.giebens@skynet.be)

Sponsors W.E.G.

Alveko - EquiLibris
Het Belang van Limburg
Canvas
Censydiam
Ernst & Young
Gazet van Antwerpen
De Groene Amsterdammer
KBC Bank & Verzekering
Knack-Weekend
De Morgen
Het Parool
Athenaeum – Polak & Van Gennep (Querido)
Snoecks 2004
De Standaard
De Tijd
Vlaams Fonds voor de Letteren
Vrij Nederland
VVL/BBDO